40ՐԴ ՏԱՐԻ — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 2/15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1909 — ԹԻՒ 1516

ՅԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊԱՒԼՈՍ, ՊԱՂՐ — ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՄԻ
Էթաւսսուուա (Սկիւթարի) փողոց Թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Պոլսոյ համար . . . . . 300 Թիւ 75 դրչ. Մէկ
» » . . . . . 450 » 40 » »
Գաւառներու . . . . . 300 » 100 » »
» . . . . . 450 » 50 » »
Օտար երկիր երկօրեայ . . 300 » 25 Ֆրանք
» » տեղեօրեայ . . 300 » 30 »
Ռուսիա . . . . . 300 » 10 րուպլի
(Միւս պայմանները տեսնել 4րդ էջը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն
ետ չի դարձուիր։

درعليه‌ده باب عالى جاده‌سنده ابوالسعود سوقاغى نومرو ۳۸
غزته‌سى اداره‌سنه ﴿ هيرئيك ﴾

10 ՓԱՐԱ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ
Ո՞Վ ՊԱՐՏԻ ՎՃԱՐԵԼ

Կիլիկիայի ժողովուրդը տուրք կը վճարէր օսմ. կառավարութեան պատճառի այս վերջինն ալ անկէ հաւաքուած դրամով պահպանէ առնոյ պահակը, կեանքն ու ղոյքերը։ Կիլիկիացին, և ոչ ալ ուրիշ ո և է օսմ. հպատակ, տուրք վճարած պահուն՝ բնաւ չի մտածեր ղայն իբր նուէր տալ կառավարութեան։ Շատ անգամ կերպարուէն, խմիրքէն, դիմագիծէն կորնեալ է որ հասուցած է ահագին գումարներ, փոխարէնը կառավարութենէն առանալու համար արդարադատութեան, պնդապահութեան նման սպասահարկութեանց ձեռքին ներքեւ։

Առանց այսպիսի փոխարկութեան տուրքը չի վճարուիր և պէտք չէ վճարուի։ Եթէ ժողովուրդը չառաջնայ իրականապէս այս փոխադարձ ծառայութիւնը կառավարութենէն, ան ամէն իրաւունքն ունի տուրքը մերժելու։ Սուլթան մը մ'ուղղակի ըսաւ, Դահլիճ մը, որմէ ալ բաղկացած ըլլայ, Մեզլուսական ժողովը, ինչպէս ալ ընտրուած ըլլայ, լաւկեայն պայմանագրութեամբ մը կապուած են ժողովուրդին հետ, այն է թէ հաւաքուած տուրքին փոխարէն իրենք ալ պարտաւոր են կառարել երկրին մէջ սպասուած ծառայութիւնը։

Ո՞նչ է օսմ. պետութեան ըրած գործը Կիլիկիայի ազէտեալներուն նկատմամբ։ Ողբսութեան ձեւին ներքեւ դուռնիները խոստանալ և չհասց քիչ մըն ալ բան մը տալ, բայց երբեք չի ճանչնալ թէ ինքն. օսմ. պետութիւնն ըր և իր կիլիկիացի ժողովուրդին մէջ կեցած պայմանագրութիւնը պարտի յարգել։ Ո և է դրաւոր կամ զօրաւոր թեամբ խնացուած դաշնագրութիւն յառաջ կը բերէ դրամական հատուցում մը հան, ուր, պայմանագրեալ ծառայութիւնը չէ մատուցած։ Կիլիկիայի ժողովուրդին պայմանագրական պահանջն է իր վճարած տուրքերուն փոխարէնը առանալ օսմ. պետութենէն, որ իր ծառայութեան պարտքը հատուցած պիտի ըլլար ամէնուն կեանքն ու ղոյքը ապահով պահելով։ Օսմ. պետութիւն իր այդ պարտքը և պայմանը չի կատարեց, չուզեց կատարել կամ չկրցաւ կատարել։ Այս պարագաներուն ամէն մէկին մէջ ալ պատասխանատու է, պարտաւոր է, յանցաւոր է, և հետեւաբար՝ ունի վճարելիք պարտքեր այրուածներուն, չարգուածներուն և իրաւնուածներուն հանդէպ։

Ուղղակի և անուղղակի կերպով ժողովուրդին կրած վնասները մեղմներուս կը հասնին։ Օսմ. պետութիւնը վճարի՞ց. ոչ։ Ի՞ուղէ՞ կը վճարել, ոչ։ Ան միայն տուրք հաւաքել գիտէ։ Իր իրաւունքը կը տանայ, բայց իր պարտքը չի վճարեր։

* * *

Ազէտահարներէն չատերը երբեմ մը վճարելով ապահովագրած էին կեանքը ու գոյք ընդդէմ հրդեհի և մնահատներ։

Պայմանագրութիւն մըն ալ կայ ուրեմն այս անձերուն և ապահովագրեալ ընկերութեանց միջեւ։ Բայց ասոնք ալ կը մերժեն հատուցանել հրդեհուած չէնքերուն և ապրանքներուն արժէքը։ Ինչո՞ւ։

—Մենք, կ'ըսեն, պարտաւոր չէինք հակել երկրին բարեկարգութեան պահպանման։ Այդ պարտքը կ'ինչար կառավարութեան վրայ։ Իրաւ, գուք մեզի բերիք, պահինքն, տեսակ մը տարեկան տուրք կը վճարէք, բայց այդ տուրքին փոխարէն մենք ստանձնած էինք ղձէղ ապահովել արկած (դպաչ)ի դէմ։ Իսկ այն տուրքը՝ զոր գուք կատարեցիք և չարգելուէն հաք աւելի եւս հարստացած է։ Այս վերջնոյն պարագային մէջ պատասխանատուութիւն մը կայ որ չուրացուելիր, քանի որ գաւառապետութեան պահակի մը, պահպան մը կայ, որ միմիայն կուսակցականներուն կը վնասէ եղեր և պատճառ գարձեր է որ Գաղ. ժողովոյ ընտրութեան պահանջ բոլոր կուսակցականները յանկարծական գլխու պտոյտ մը, ընչաքաղցութեան գժուարութիւն մը, մարդիկ մը զգան և կեա ճամբան ձնան... Գաղ. ժողովին մէջ մնանելու առեն։

Ահա՛ այս մեղնոլորտին դէմ էր որ գոռացին բոլոր կուսակցական երեսփոխանները՝ այնքան միաբանութեամբ և համերաշխութեամբ որքան ունեցած չէին երբեք առեն է վեր, և որ ծայրայեղօրէն յուզեց ու խանդաղատեց ներկաները։

Ա՛հ, մեղնոլորտը, մեղնոլորտը՝ որ արդիւնք Պ. Հ. Սրամեանցի «տաքուկ» սերտին, որ իր կարծքին տակը կը բաներ—և ո՞ւր կ'ուզէիք որ բաներ—Գաղ. ժողովին կանանչ սեղանին կողը... բաներու, պէտք է մտքերդ այդ մեղնոլորտը զօրաւոր հակաչեղոքականներով — «հականեխական» ըսել կ'ուզէք — զոր գոյներով ներած էին ուրբաթ կէս օրէն վերջ, Պ. Հ. Սրամեանց, Կոմս-քժիշկ, Գեղամ և Սուրեան...

Նորընտիր Գաղ. ժողովին մէկ քանի անդամներուն հրաժարականին լուրը նմաներ էր անձրեւի այն տարափին որ թօշնած ծաղիկներուն գլուխը կը չխտէ... Մեր ծաղիկները — անձնուէր ծաղիկներ,— իրենք ալ կ'ուզէին քաղցրել և փունջին մէջ մտնել... քանի որ չընորհուս այդ տարափին, ինքզինքնին թարմացած կ'զգային... անցեալ նեսան ի վեր։

* * *

Ուրբաթ օրուան ժողովին ամենամեծ յաջողութիւնը, փառքը և պատիւը, սակայն, գնաց Ազիլեան էֆէնտիին։ —Բոլոր առնչախօսներն ալ մէջ կը բերէին նախորդ նեսան իր արտասանած յորդորը և իր խօսքերը պատճառ կը ցուցնէին Գաղ. ժողովին մէջ կուսակցական կռիւներուն...։

Իրաւ է թէ այդ նեսան Ազիլեան ելեք. չատ մը ձիեր, այծեր և կովեր մէջտեղ նետեց,—ինչ որ կրնար անչուշտ խորհրդարանի սրահին մեղնոլորտը ապականել... բայց ըսել թէ Ագգ. ժողովը հետեւեցաւ Ազիլեան էֆ. ի հովուած երամակին... պատիւ մըն է ըլլ երբեք պիտի չմոռնայ Մալաթիոյ երեսփոխանը։

* * *

Ուրբաթ, մեկ հարուածով մեր խորհրդարանական ըարքերը յանկարծ եւ բոլորանական։

Մինչեւ հիմա, մարդիկ կը փնաքեւինք, և երբ մեծ գժուարութեամբ կը գանեինք, կ'աղաչեինք որ ընդունին վարչութեան, կամ Տիսուչ Մորճուրդներու պա՛մ յանձնախումբներու անդամակցութիւնը։ Այսուհետեւ այդպէս պիտի չըլլայ։ Կան անձեր որ քաշքաբար, անձնուիրաբար, կ'ելլեն կը կանգնին և կ'ըսեն կոր.

—Եա՛, մեզի չէ՛ք ընտրեր. հետեւանքը ա՛ն կ'ըլլայ որ ընտրուածներդ կը հրաժարին... որովհետեւ երբոր մենք երեսփոխանները, մինչ անդիմիններն ալ չատ յատակ չէին երեւնար կոր աչքիս...։

Ա. ՍՈՒՐՊ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԹԱՆԻՆ»Ի

ԷՍԿԻ-ՇԷՀԻՐ, 22 Հոկտ.

Էսկի-Շեհիր գաւառակը, որ Պոլսէն դիացիկ ըսել է, 30-35 հազար բնակչութիւն ունի և Անատոլուի ամենէն վաճառաշատ կեդրոններէն մէկն է։ Ունի քանի մը լաւ և կանոնաւոր պաղատարան, երկու երեք գործարան, որչափ ալ աւերակ ըլլայ, իր տրամքին երեւոյթովը նայուածք խոթող կառավարական մեծ չէնք մը, Մելքիսէթ չըլլայ նաեւ գայմագամ մը, որուն քովը անցորդ մը աչքերը թիերուս կրնան դնտալ, բայց ճշմարտութիւնը այդպէս չէ։

Թաղաքին մէջէն կանցնի ջուր մը որ ուրիշ քաղաքներու մէջ թանկագին ուժի աղբիւր մը պիտի ըլար, բայց հոս ընդհակառակը հարցային առողջութեան կը վնասէ իր ճահիճներովը, և ամէն մարդ կը դանդատի հիւանդութենէ, հարբուխէ և ջերմէ։ Եթէ թաղապետութիւնը, որ՝ իր նախագահին ըրած յայտարարութիւնով երեք հազար ոսկի հատոյթ ունի, կրնայ հանրային առողջութիւնը փրկել եթէ քիչ մը գործունէութիւն ցուցնէ, որովհետեւ լինչպէս չատերը ըսին, այս բանը մեծ զոհողութիւններու կարօտ չէ։

Էսկի-Շեհիրի մէջ ամենէն առաջ Հայերու դպրոցը այցելեցի։ Մեր յարգելի հայրենակիցները 5-6 հարիւր ոսկի ժողվելով կրցած են այս սարի բանալ այդ դպրոցը։ Երբ այցելեցի, տեսայ որ վերջին կարգի աշակերտները երեսփ. Ժողովին նմանողաբար վիճաբանութիւններ կ'ընեն, իրենց ուսուցիչներն ալ կը հետեւէին անոնց վրայ։

Իբր դպրոց վարձուած այս չէնքին մէջ տիրող մաքրութիւնը և կանոնաւորութիւնը, աշակերտներուն վիճակը, ուսուցիչներուն անկեղծութիւնը և պարտաճանաչութիւնը տեսնելով հիացայ։ Կրթական նախարարութիւնը Էսկի-Շեհիրի գաւառակին համար 13 հազար ղրչ. յատկացուցած է, որուն ինչ կերպով ծախսուելիքը չատ մը օրերէ ի վեր կը զբաղեցնէ մեհաիֆի յանձնաժողովը։ այս դրամին Հայ հասարակութեան ինկած բաժինը մեկ ոսկի է կարծեմ. բայց մեր հայրենակիցները, որոնք այսպիսի խնդիրներու մէջ կառավարութեան օգնութեան չեն սպասեր, իրենց մէջ՝ ընծորաւորելի միաբերութեամբ և ձեռներէցութեամբ մը 5-6 հարիւր ոսկի ժողոված են և այսօր իրենց աղաքները կը կարգադրեն իրենց ուզած կերպով։ Ասիկա գնահատելէ դատ ուրիշ ոչինչ կրնանք ընել։

Էսկի-Շեհիրի մէջ Թուրքերը մեկ rhetsի և վեց խպիտի դպրոց ունին։ Հետեւեալ օրը, rhetsիին դպրոցը գացի։ Ուսուցիչներէն ուրախութեամբ լսեցի որ, կրթ. նախարարութիւնը ղրկած է ծրագիրները և գիրքերը տեղ արուած են։ Ասիկա մեկ ամիսի չորղոտութիւն է։ Դպրոցը, մեր գացած և երեւակայած ասիճանէն վեր չէր։ Զորցայ տեսնել դպրոցին սնօրէնը, որ ինքզինք ընտրելի ներկայացուցած է Ռէօթաճեայի երեսփոխանութեան. բայց ան՛էն բանի մէջ տեսնուած անկարգութիւնը՝ ուսուցիչներու կարողութեան ասիճանը կը ցուցադրէր։ Պիտի ըսեմ Ա. ուսուցիչ էֆ՛ին որ, ուժը հարիւր ղրչ. ամսականով իրեն չանձնուած պարտականութիւնը թո՛ղ չանայ կատարել և ո՛չ թէ մեծ ցնորքներու և բաղդի ըերումին ինքզինքը չանձնելով՝ կորսնցնել իր թանկագին ժամերը։ Ակէ եաք այցելեցի «Նիւմունէյի Թէրաքզը» անունով խպիտի դպրոցի մը կանոնաւոր և մեծ չէնքը, որ հայրենասէր և հաղարաշխիւ մարդ մը թողած է այդ նպատակին համար։ Ուսուցիչը, որ իր առջև փուած 40-50 մանուկներ կրթելու ղբաղած էր, երբ տեսաւ օտարականի մը մտնելը, իր ձեռքի սիկառը մարեց, դասարանին գուռը գոցեց, սրտը եկաւ աճապարանքով և առջևը տախտակ մը դնելով գոցեց այն պատուհանը, որ թոյլ կուտար աըբահէն դիտելու դասարանին ներքնամասը։ Նստեցանք և խօսակցեցանք։ Խօճա էֆէնտին զբաղած էր լուծելու այն կարեւոր խնդիրը թէ՝ թիերին առնուը «Թանին» է թէ «քէսը էլէ Թանին»։ Շատ խեղճ մտքի մը տէր այս մարդը՝ տրձան մըն էր պարզապէս։ Կարելի է չմեղքնալ այն երկու հարիւր չափ աշակերտները՝ որոնք յանձնուած են իր և մէկ ընկերին ձեռքը։

Անդին, դպրոցը վարողները՝ կը պնդին ձեզի բացատրելու համար բոլոր մանրամասնութիւնները և ցուցնելու բոլոր արդիւնքները այն Հայ դպրոցին, որ լոկ ձեռներէցութենով և պէտքի զգացումով դնա նոր բացուած է։ Ասդին, տարիներէ ի վեր կառավարութեան հակրոշիկեան տակ գանուող պաշտօնական դպրոցի մը ուսուցիչը ձեզի ծածկել կ'ուզէ իր աշակերտները և դպրոցը, կարծես թէ կը նախանձի ձեզմէ։ Այս երկու օրինակները կարծեմ թէ նպատակ կրնան բացատրել։

Կառավարական չէնքերուն դըժգոհ է ժողովուրդը, միայն դաստարանը՝ որ սկսած է քիչ մը գործունէութիւն ցուցնել նոր զրկուած ճեզա rեիսիի և ընկ. դաստիարակի օգնականի չնորհիւ, բացառութիւն կը կազմէ։ Էսկի-Շեհիրի դաստարանը գայմագամ մը ունի, որուն առջևը կընկնու և վիճակը պարզելու համար, մեկը պէտք ունի ժամերով սպասել անոր անհանգիստ դուռին առջև և պայքարիլ հոն սպասող ոսկիան զինուորներուն հետ։

Ինչպէս Անատոլուի բոլոր քաղաքներուն մէջ կը դանուին հարուստ պաղատներ և ազգեղիներ, որոնք ժողովուրդին վրայ լանացած են և անոնց հանդիպած չունէ մը տանել առած չեն, հոս ալ Չեյմանճօղլու կոչուած մեկը կայ, որ սարած է Էսկի-Շեհիրի գաստարանը և իր այդ հանպամանքին մէջ չատ յաջող գացած է։

Այս մարդը, որ հին բեժիմի մէջ Գալա Սարալի պէս պատպանոցներ ուներ եղեր, հիմա ալ, լսածիս համեմատ, իր ազդեցութեան տակ առած է բոլոր կառավարական պաշտօնեաները, և մանաւանդ անոնց մեկ մասին միջոցով ուզածը ընել կուտայ եղեր։ Շատ անգամ անկիա քաղաքային պաշտօնեայի մը մասին բողոքելով յաջողեր է քաղաքային քննիչներէն մեկը բերել տալ և Էսկի-Շեհիրցիները, որոնք տեսնելով որ, տասնկ մեկուս մը համար բան մը չեն ըներ և իրենց գանգատները անլսելի կը մնան՝ յուսահատած են։ Նոյն միջոցին ներքին գործերու և արեւմտեան նախարարութեան այցելութիւնը բարեպատեհ ապրիլ մը սեպելով՝ յոյսով լի դիմած են այս երիտասարդ նախարարներուն և իրենց ներկայացուցած հանրագրութիւնով բողոքին արատ յայտած են. իրենց ըսածին համեմատ ներքին գործերու նախարարը խոստացած է իրենց լոդոքը նկատի առնել։ Գաան օրէ ի վեր կ'ըսպասեն որ նախարարին ստորագրութիւնը իրականութիւն գանեն։

Ժողովուրդը զրպեցնող ուրիշ մէկ խնդիրն ալ սերմնցուի բաչխումն է։ Հոս՝ քառասուն հազար fիլի սերմնցու ղրկուած է բայց երկար ատենէ ի վեր հրամանի կը սպասուի զայն բաչխելու համար։ Սերմնցուի բաչխումը նախ ուշացած էր գիւղացին, բայց այն պայմանները, որոնց համեմատ երկիր՝ Դերբամատուհին կողմէ պիտի բաչխուի ատենկա, սերմնցու առնելու համար պէտք է դրամատունին առնելիքները վճարել և սոյն ապահովութիւն տալ, վերջին ասպիճան յուսահատեցուցած է երկրագործները, և անոնք չատ լաւ ճանչնալով այս Պանքան, հիմակուընէ յայտերնին կտրած են։ Սրդէն սերմնցու բաչխելու ատենն ալ անցած է։ Խեղճ դիւղացիները, որոնք լաւ չունին գործին այս ասպիճանի հանդիպին 10-18 ժամ հեռու պիւղերէն գալով՝ կը սպասեն փղոցի անկիւնները։ Կառավարութիւնը ինչպես ամէն ատեն հիմա ալ այս տեսակ խնդիրներուն ասանկ տգեղ արդիւնք մը կուտայ։ Էսկի-Շեհիրը ղրկուելիք սերմնցուին մեկ մասը սխալմամբ Գոնիա ղրկուած է, եաքը Գոնիայէն ետ բերել տրուած է. այս վերջին սերմնցուին, որ մեկ երկու վակոնի չափ է եղեր, Գոնիայէն մինչեւ Էսկի-Շեհիր փոխադրութեան ծախքը կառավարութիւնը կ'ուզէ բեռցնել կառրատ գիւղացիներուն վրայ, ինչ ըսելու է սաղ։ Գիւղացիները տեսնելով կառավարութեան անփութութիւնը սկսած են իրենց գլուխին ճարը նայել և հիմակուընէ կը գիմեն ցորեն ամբարողներուն։ Սակէ դիւրին է հետեւցնել որ, կառավարութեան նպատակը իր նպատակին չպիտի ծառայէ։ Այս տեսակ գործեր՝ կառավարութեան վրայ անվստահութիւն միայն կը տրաւիրէ։

Էսկի-Շեհիրի պատժական դատարանի նախագահին ընթացքը գովելի է. բայց անոր չանքերը ապարդիւն կը մնան իր ընկերներուն անյարմարատութեան պատճառով։ Երբ նոր դատարանի նախագահ և նոր պաշտօնեաներ կը ղրկուին, ա՛լ ինչ հարկ Հուգուզի և պատժական դատարաններուն վարչութիւնը ճապկին (դատաւոր) նախագահութեան տակ թողուլ, երբ դատական նախարարը կ'ուզէ կատարիլ ընել իր կարգադրութիւնները, պէտք է նախարարու յարաբերութիւնը խզել դատարանի հետ, ապա թէ ոչ բան մըն ալ եղած չըլլար։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Չորրորդ երեսը մեր նոր թերթը Անժ փիթոն։ Անունը ալ առիթ չեն ունեցած սկզբնաւորութիւնը կարգալ, կրնան այսօրուընէ հետեւիլ այս պատուական հետաքրքրաշարժ վէպին, քանի որ հրատարակուած մասերուն ամիսոպոլը զեռաղած եկը թերթերնին գըտաւ։

ԾԵՐԱԿՈՑԻ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐ.— Սուլթանին կողմէ Մելասկոյի անդամ ընտրուելուն Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշա, Մուշիր Ֆուատ փաշա, Ռնքրին գործոց նախկին նախարար Բէչիա Սաքիի փաշա, Մեքքէի Էմիր Հիւսէյին փաշայի եղբայրը՝ Նասըր պէյ և կայսերական Միերիա փաշա։

ԽՈՐՀՐԱՒՈՐ ՈՃԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՍԹԼԻՅՆՀԷՅԼԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

ԳԵՂԱՆԻ ԿԻՆ ՄԸ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

ԻԲՐԵՒ ԻՐ ԱՄՈՒՍՆՈՅՆ ԵՒ ՄՕՐ ՍՊԱՆՆԻԶԸ

ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՑ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Առեղն կը ներկայանայ Պ. Պիւրլինկամ, զոր Տիկին Սթէյնհէյլ մանաւանդ իբր ըրած էր իրեւ խորհրդատու ոճրագործներէն մէկը։

Պիւրլինկամ (որ ֆրանսերէն լաւ չգիտեր խօսիլ).— Ես մարդ մըն եմ որ... ինչպէս կ'ըսէք, սա պզտիկ գործերուն... համ կ'ենթարկեն փախած եմ։

Նախ.— Կ'ուզէ՞ք որ թարգմանով խօսիք։

Վկան.— Ո՛չ, կարծեմ այսպէս կըրնամ չարաչարուիլ։

Նախ.— Մայիս 16ին Քար Գնափ գործարանէն չդացի՞ք։

Վկան.— Այո՛, հազուադէպ մը զոր գործած եմ Պ. Կիլպէրէն։

Նախ.— Գործածներ եղան ձեր վրայ, ինչպէս նաև այդ իրիկուն ձեղ ընծայուած ճեմ վրայ, զոր չէկ է ըսին, մինչդեռ ինծի էր, բայց կը փոխեմ յարմարելու որ Բարիզէն մեկնեցաք մայիս 21ին և երեսր առեն չուայ վերադարձաք և մէկ առիթ պարագայնի, ուրկէ կերպով ազացուցած է որ ոճրին դիւիչը Բարիզ չէիք։

Վկան.— Այնպէս, այդ մասին գոսած չկայ։ Բայց ամբաստանագրին մէջ իմ մասիս կսորներ կան որոնք դրտրտանքի են, քանզի զիս կը ներկայացնէ իբրեւ կոսկածելի յարաբերութիւն ունեցող մէկը։

Նախ.— Այրգարեւ այդպիսի սխալ մը եղած է, բայց այսօր ուղղուած է այդ։

Վկայ.— Բան մը ըսել կ'ուզեմ եթէ առակաւին վերջին մը ունիմ։

Նախ.— Խօսեցէ՛ք։

Վկան.— Լաւ ուրեմն, այս գործը չատ լուսարձակած չէ (կը խնդայ) եւ հակառակ ամենուն՝ առակաւին լինել դէմ բաներ կրնան ինան։

Նախ.— Ո՛չ։ Բան մը չէ մնացած։

Գատաւորան.— Ո՛չ ա՛լ բան մը չէ մնացած։

Ընդհանուր Դատախազ.— Պ. Պիւրլինկամի դէմ ունէ մը չէ մնացած, բայց չատ բան կայ ամբաստանելին դէմ (ժպտալով)։

Ցետոյ կը լսուի ապահովութեան գործիչ Պ. Բուա, որ պատմեց ունէր Պ. Պիւրլինկամի վրայ հակել և որուն, օր մը, ընծայուած է Տիկին Սթէյնհէյլ։

Վկայ.— Երբ Պ. Պիւրլինկամը ցոյց տուի Տիկին Սթէյնհէյլի, առանց վարանելու, բացատրեց կերպով ճանչցաւ, իրրեւ ոճրագործներէն մին. «Սխալ չի կայ, պըչի, բո՛ւն ինքն է» և այս խօսքերը արտասանելով, այնպիսի յուզումի մը մատնուեցաւ որ պարտաւորուեցաւ բաղնիս կանչել։

Նախ.— Այդ մէկ ոյն ձեր վրայ բաց ցոյցակ անկողնութեան տպաւորութիւն մը չգործեց Տիկին Սթէյնհէյլի։

Վկան.— Ես միշտ հաւատացի իր անկողնութեանը։ Այս խնդրին սկիզբէն ի վեր, այն զգացումը ունեցայ որ ինքը ու եւ մասնակցութիւն չունի ոճրին մէջ, և եթէ պար ինձ խոստովանէր իր յանցաւորութիւնը չպիտի հաւատայի։ (Ծուռ դէմ սրահին մէջ) Գիտէ նախընտրելէ առաջերգը չսկսիլ քան թէ իրեն դէմ գործել։

Նախ.— Ուրեմն այն տպաւորութիւնը չունիս թէ կատակերգութիւն մը կրնայ խաղալ։

Վկայ.— Այս գործին մէջ կատակերգութիւն եղած է, բայց ճշմարիտ յանցաւորներ կրկին։

Վերջերդ գատաւորութեան սկիզբը կը լսուի գանգատագիրը Սուլթան Սելիմ Եղբայրութեան Գատաստանին, որուն կը ներկայանայ Կոմս տը Բառի կ'անցնի գործարանի վրայ հակել և որուն, օր մը, ընծայուած է Տիկին Սթէյնհէյլ։

Վկայ.— Երբ Պ. Պիւրլինկամը ցոյց տուի Տիկին Սթէյնհէյլի, առանց վարանելու, բացատրեց կերպով ճանչցաւ, իրրեւ ոճրագործներէն մին. «Սխալ չի կայ, պըչի, բո՛ւն ինքն է» և այս խօսքերը արտասանելով, այնպիսի յուզումի մը մատնուեցաւ որ պարտաւորուեցաւ բաղնիս կանչել։

Նախ.— Այդ մէկ ոյն ձեր վրայ բացատրեց

րպէս զի Լաւը դիմէր առանց թոյլերը ոչնչացնելու, պատուիրած է քաղաքական ու ռազմական իշխանութեան եւ ոստիկան զօրքերու հրամայողութեան որ մարդ չեզոքէ ապահով հոն։ Առանայի այս մեծ ազէտէն վիրաւորվը լոկ Աստուծոյ պահպանութեամբ կարվի է։ ՁԷՄՄԱ.

ՍՏԱՆՆՈՒ, 30 Հոկտ.— Տեղացող սաստիկ անձրեւներէն զոյացած հեղղ մը Մէքսինի և Առանայի երկաթուղիի գիծին կեվէկ Գօղալլի և Առանայի կայարաններուն մէջ գտնուող մասը լոնդարած է։ Հիմա միայն Մէքսինի և Թարսուսի մէջ երթեւեկութիւն կայ և Առանա չոգեկառք չկար։

ՎԵՐԱԲԱՁՈՒՄ
ՕՍՄ. ՄԷՊՈՒՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ
ԶՐԱՂԱՆԻ ՊԱՂԱՏԸ
ԳԱՀԱՃԱՌԸ

Աչնան արեւուտ, ժպտուն ու կաղդուրիչ օդով մը, երէկ, Մէպուսական Ժողովնիս վերաբացուեցաւ իր նոր հաւաքատեղիին՝ Զրաղանի չքնաղ պալատին մէջ։

Տօնա-Պաղչէէն մինչեւ Զրաղան, հարթ և լայն ծառուղին, ուրիկ քիչ մը վերջը պիտի անցնի Թուրիոյ առաջին սահմանադրական վեհապետը, եղերուած է երկու կարգի վրայ բարեւի կեցած զօրքերով որոնք ամենքն ալ սահմանադրական խաքի համազգեստներ կը կրեն։ Թեռատի դպրոցականներու խումբերը, որոնք ազին-ազգին մտած են զօրքերուն մէջ և զանոնք կարծես կը չարունակին ու կ'ամբոխանաւորեն՝ նոյն գգուող դոյնով հագուած են։ Ժողովուրդի կիրակնօրեայ բազմութիւնը, ո՛չ այնչափ հանդիսաւորութեան մը ներկայ դանուելու՝ որքան պտոյտի ելած մարդոց երեւոյթին ունի, մայթերուն վրայ, արեւէն տակ պառկելով և տաքնալով, մինչ մէկտեղ ճամբան ամալի է բլորովին և հազիւ ցանցառ կառքերուն միայն թոյլ կը տրուի որ անցնին արագօրէն։

Կը մտնենք պալատին նեռւի դուռնէն։ Պարտէզը լքուած պարտէզ մըն է զոր ամապարանքով մարքեր են բայց տակն չեն ունեցեր զարդարելու։ Ինչպա՛ն, Ամմա Բիզա պէյը որ երեք ամիսէ ի վեր այնչափ ախտաեցուցած ներքին մարդու համար, այսօր վերահաստատուելով իր նախագահական աթոռին վրայ, պարտէզն ալ կարգի դնել կուտայ...։

Պալատին առաջին յարկը —ուր կը գտնուին դահլիճ դահլիճն և ժողովասրահը— երանգներու մէջ կը խառնուինք ու կը մնանք բաւական տեղ մեր լրագրողներս, որ օրուան յատուկ հիւրի հանգամանքը առած ենք և ուրիշ հիւրերու հետ միասին կ'սպասենք որ տեղ մը ցոյց տան ու նստինք։ Վայրկեան մը, դուռ մը կը բացուի երդանդներուն վրայ և կ'երեւին նախարարները հոնէ հոն, ասկեճամուկ և հանդիսաւոր։ Մահաւորապէս աչքի կը զարնէ հայ նախարարին՝ Հալաճեան էֆէնտիի՝ նորզնոր չղչղոցուն համազգեստը, —կուրծքը՝ ամբողջովին, և կռնակը, թեւերն ու օձիքը ոսկեզօծ, և ոսկի բարակ գօտիով մը ակադեմական պզտիկ սուրը քովէն ուսկիս։ Իրեն հակադրութիւն կը կազմէ ենիչէրական նախարար Ճավիտ պէյի քաղաքային սեւ անզգեստը —հակառակ որ միլիոնատէր ոսկիներու հետ խաղացողը ինքը Ճավիտ պէյն է և ոչ Հալաճեան էֆէնտին։ Աքդէն, քիչ մը վերջը, երբ գահոյից դահլիճն ժողովասրահը կ'անցնինք ու մէկուսս նախարարները կուգան իրենց տեղերը գրաւել՝ Թալէաթ պէյն ալ զուարթ ներգած է իր համազգեստը, մինչ Հալաճեան էֆէնտին կը չարունակէ պտոյտին իրենը՝ նոտարանէ նոտարան վազելով և ընդունելով իր պաշտօնակիցներուն ներքնատնօրհնութիւնները...։ Պէտք է ծանօթ ըսել, թէ նախարարական հանդիսատես կը վայելեցնէ կորՀալաճեան էֆ., որ երկտասարդ, ճապուկ և ճարպիկ դիմագիծ մը ունի, մարմարեայ տաճիճներով զարդարուող ճեմելիքներէ քալելով մը՝ որուն ետին նոյն ինքն Ամմա Բիզա պէյ կը փորձէ ձեւը հարմարցնել կայսեր որ կը հետեւի։ Սմիռղէյ ճիշդ տասը վայրկեան ուշած է։

Սկսաւ ա՛լ ամէն բան վերջնական է։ Կը լսուի ճարտարապետները գիւղ կը խօսան Վասիլոի բլուրներուն վրայ, և աչքս լեցուն կայսեր, նախարարներուն, մէպուսներուն և պալատին պահակներով՝ կը մտածեմ բաղդին այն զմայքին՝ որ ուզեց որ Թուրիոյ սահմանադրական առաջին վեհապետը անձամբ գայ և հաստատէ ազգին ներկայացուցչական ժողովը։ ա՛յն չէնքին մէջ ճիչ ուր քանի մը տարի առաջ Սահմանադրութիւնը փրփրեցնող խաղաղութեան ճամբայ մըն է դուր կը հրամայէ շերիաթը և լսելքն ու բանականութիւնը։ Մեր ընկերական և քաղաքական կեանքին համար անդրադարձող ուղղութիւնով կը տիրեմ որ Սահմանադրութեան բնական հետեւանքով՝ պետական գործնական ծառայութեան ընդհանրացումը տէրութեան զօրեղութեան բարձրացումին ամաոր ըլլալուն համար, այս օրշումը մեր ազգ. կառավարութեան պատմութեան ամենէն կարեւոր դէպքերէն մէկը կը համարեմ։ Բանակը՝ հայրենիքի զաւակներուն մէջ ճշմարիտ օամ. եղբայրութեան զգացումն ալ խիտ լուրջ կերպով պիտի հաստատէ։

Մեր բանակին և նաւատորմին այս ասրի կատարած առաջին ռազմավարժներուն և մարզանքներուն մէջ ցոյց տուած կանոնաւորութիւնը և յառաջդիմութիւնը զնահատութեան արժանի է։ Պէտք է տասիճան մը աւելի աչքատես կառավարել կարենալու համար մեր ցամաքային և ծովային ուժը որուն պարտականութիւնն է հայրենիքին պաշտպանութիւնը և խաղաղութեան պահպանումը։

Մեր ներքին գործերուն մէջ, փաստ Սատուծոյ, մտահոգութիւն պատճառող վիճակ մը չկայ։ Եէմէնի Հոսէյտա մութէսարիֆութեան կից Զէյտիէ գաւառակին ու չրջակայքին և Ասիրի մէջ երեսուն եկող դէպքերուն վրայ, կառավարութիւնը պէտք եղած միջոցները ձեռք առաւ անմիջապէս. անվախ ընթացքի մէջ գտնուող գաղիւխները հետզհետէ հպատակութիւն կը յայտնեն։ Մուսուլի և Գոսովայի կռւսակալութիւններուն Պարզան և Լօմա գաւառակներուն մէջ ալ երկնին դէպքեր երեան եկան, բայց անոնցմէ ո՛չ մէկը կարեւորութիւն ունի և երբ մեր երկիրին մէջ կրթութիւնը ընդհանրանայ և տասիճանաբերութեան բարիքները և օգուտները տարածուին այս տեսակ ընթացքները լմնականալար, երեւան չպիտի գան։

Պէտք է՝ խոտ ատագ և կարեւոր կերպով աչխատիլ մեր ընդարձակ երկիրին բնական գանձերուն բացուելուն և հանրային հանգիստին յառելութեան, դեռ արժանաւորապէս չզարգացած կրթութեան և վաճառականութեան, երկրագործութեան, արուեստներու և մեր պէտքերուն համեմատաբար չատ թերի եղող հանրօգուտ չինութիւններու բարեկարգութեան և զարգացումին։

Սմմինէն առաջին բաղձանքս է եղեւ մասկան հաւատարակչռութիւնը, որ բարեկարգութիւններուն հիմն է։ Ձեր ժողովին յանձնուած 326 տարիին ընդհ. հաւատարակչռութեան օրէնքին պատրաստութեան առնն հարկաւոր կարելի և տրամարանական խնայողութիւնները ընելու համար եղած խոտ ուշադրութեանց և ջանքերու հաւատարակչռութիւնը կարելի չեղաւ, բայց եթէ մաքսատուրքի յաւելումը և մենաշնորհներ հաստատելու վերաբերող մեր ձեռնարկները և խորհուրդները վերջնական թէ ատր մէջ և թէ՛ ընդհ. տուրքերու դանձումը որուն բարեկարգութիւնը անատրակոյս կերպով պիտի աւելցնէ հասոյթը, ընդհանուր հաւասկչռին մէջ զգալու չափ զօրեղ պիտի դարձնէ և հաստատկունութիւնը պիտի դոյանայ և հիմնարկութիւնէ իսկ ընդհանուրին որչափ վստահելի ըլլալը եւրոպական վերջին դրամական վարկը ապացոյց մըն ալ պիտի բարձրանայ։

Ձեր ժողովը, որ իր առաջին նրատաւչութեան մէջ զբաղեցաւ Սահմանադրութեան հիմը զօրացնելու և հանրային բարեկարգութեան հաստատութիւն վերարերող խորհրդակցութիւններով և քննութիւններով, իր երկրորդ նստաչրջանին մէջ ալ պիտի պարապի կառավարութեան կողմէ նոր պատրաստուած օրինագիծերով, որոնք ձեզի պիտի յանձնուին և որոնք կը վերաբերին դատական կազմակերպութեան և քրէական օրինագրքի 49րդ և 73րդ յօդուածներուն մէջ, իսկ երկրորդը 132րդ յօդուածի երկրորդ պարբերութեան մէջ։ Ընդհ. դատախազին և փաստաբանին երկար հակաճառութիւններէն վերջ, դատաստանական պալատը արդարացուց Տ. Յարութիւն քէչեան, ձուլարարութիւնը, բայց վճռից մինչեւ առեն գրաքննչական կօմիսիոն մինչդեռ ղեպատուած 1200 օրինակ գրքույկը անմիջապես ոչնչացնել, իբրեւ վնասակար հրատարակութիւն։ Տէր հօր պաշտպան փաստաբանն էր երկուսիալ Յովհաննիսեանց։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ Ժողովը իր Ուրբաթի նիստին մէջ որոշած է ներկայացուած յարմարիս խնդիրներուն կարելի եղածին չափ փութով լուծում մը կարենալ ապահ համար, զանոնք հինգ մասի բաժնել և անդամներէն իւրաքանչիւրին համ երկուքին յանձնել։ Սոյն բաժանումները, հողմական, ընարական, դրամական, անհատական և յարաբերական խնդիրները։ Այս իւրաքանչիւր բաժանումին նախաքննութիւնը տանող անդամները, իրենց տեսութիւնը պիտի պարզեն ժողովին և այսպէսով կարելի պիտի ըլլայ անդրդով վայ բարդուած խնդիրները չուտով լուծել։

ՏԱՐՄԻՆԷ եկած նամակէ մը հետեւեալները կը քաղենք.

«Յարմինի վիճակը, ինչպէս որ էր ասկէ առաջ, նոյնը մնացած է։ Ո և իցէ փոփոխութիւն չէ կրած։ Թէպէտեւ լաւ է որ իրր արձանագրած պատահարներ բնակարաններ յատկացած են արկածեալներուն, բայց այդ տուները իրենց նոյնութեան պատճառաւ գրեթէ անբնակելի վիճակի մը հասած են, հետեւաբար նոյն չէնքերուն մէջ պէտք է դանձին տակի խնդրոյն բազմութիւնը անհնարին կեանք մը կ'անցընեն հոս։ Ատանայի Զուլքոր Մէհմէտ Թաղին մէջ 2 տուն վարձուած է արկածեալներուն համար, ուր անոնք մէկ սենեակի մէջ երկուքէ աւելի ընտանիքներու խնդուելովը այդ տպականուած յարկերուն մէջ բնակելու տպիտուած են, այսպէսով խանդարելով հանէ իրենց առողջութիւնը։ Տուներու չինութեան գործով՝ տակալին յատկապիտներու պատրաստութեամբ կ'զբաղուի և դեռ չինութեանց չէ ձեռնարկուած։ Բոլոր այդ տուներու չինութեան ձեռնարկները տակալին ծրագրուած կը մնան։

ԻՍԿՍՀԻԻԻ չրջակայ գիւղերէն Հայ ժողովրդեան մասին Պատրիարքարան տասած տեղեկութիւնները բոլորովին յուսահատեցուցիչ կացութիւն մը կը պարզեն։ Կ'լսուի թէ չատեր կիսամերկ, լսելիկ կամ ուտելու հագուստի սնոցած են։

Գրամական նպաստ զատ փութով հոչիկ և հագուստեղէն կը խրկուի։

ԿԻԼԻԿԻԱՑԻՆ Պատրիարքարան հասած գրերէ կը տեղեկացուի որ, Ատանայի կուսակալ Ճէմալ պէյ զանազան պղտութիւններէ իտուն յանձնաժողով մը կազմած է, մասնաւորապէս զբաղիլ համար տրիկոնալ տուներու վիրաչինութեան խնդրով։ Սա այժմ որոշած է 500 ընտանիքի համար 500 սենեակի հաշուով տաժամանակեայ չէնքերու չինութեան սկիզ։ 5 հոգիէ բաղկացեալ ընտանիքի մը համար 1 սենեակ, 6էն 10 հոգիի համար 2, և 10էն աւելի հոգինոց ընտանիքներու կամ անհատներու համար ալ 3 սենեակ յատկացնել տարի գաստած։ Կարօտեալ տրուած նպաստները գրեթէ կիսալին գադրած են։ Նոյնպէս կարօտեալներու ցանկի կրճատումներ կը պատահին, այն ատիճան որ, օրինակի համար Տարսոնի մէջ դտնուող 2000 կարօտեալներուն միայն 400ին նպաստ կը տրուի։ Գալով Մէջազգային Ճանճատզովին կողմէ տերմնցուն գինան համար Տէօրթ-Եօլ գրկուած 500 ոսկիին, տակաւին այդ գրամը կը դանաւի Իսկէնտէրուն, Մինչ Բէյնէպիլ գալ և Տէօրթ-Եօլցիներուն չէ յատկուած։

ԳՈՆԻԱՑԻ Էրէյլիէն գաստական խնդրոյ մը առթիւ ընդհանրոպետութեամբ Պոլիս գրկուած Թուչտմճեան երկաթ եղբայրները, երեկ ընդհրակցութեամբ տեղւոյն նախագիծ Թաղական խորհրդոյ առնուպետին և մէկ անդամին, ու տեղւոյս երեւելիներէն Մօլա Քեազիմի Պատրիարքարան դիմումով խնդրելին որ թէ իրենց դատական խնդրոյն առթիւ կարգապրութիւն մը ըլլայ և թէ Գոյտմճեան եղբայրներուն, որոնք այս դաստն առթիւ յետին ատիճանի թշնաստութեան մէջ իրկած են երէկուի վերադարձին համար փոխառութիւն մը ընլայ Պատրիարքարանի կողմէ։ Դատաւարութեան խնդրոյ առարկան երէկուի մէջ գտնուող երկու մեծ չաղացքներ են, որոնց մէկ մասը տեղւոյն Հայոց եկեղեցւոյն և մէկ մասն ալ Գոյտմճեան եղբայրներուն կը պատկանի, և որմէ յառաջ եկած հասոյթին է որ կը կառավարուի եղեր տեղւոյն վարժարանը։ Գոնիալի մէջտեղ Սալին էֆ. ասոն չաղացքներուն տերանալու մտադրութեամբ խնդիրները կը հանէ և տակէ յառաջ կուգայ դատավարութեան անվերջանալի խնդիր մը։ Տեղւոյն երեւելիներէն Մօլա Քեազիմ Հայոց իրաւունքը պաշտպանած ըլլալուն համար այս դատին մէջ, հին ատիմին մէկտղին Սէյտիէ էֆ. իր մէկտսութեան հանգամանքէն օգտուելով՝ կը յաղողի խնդիրը տեղւոյն պատժական դատարանին Պոլսոյ պատժական դատարանին յանձնել։ Վերջինիս Թաղական Խորհրդոյ անդամները, Գոյտմճեան երեք եղբայրները և Մօլա Քեազիմ ատիկատական հակազդեցութեամբ քանի Գոնիացին Պոլիս կը բերուի և գատաւարութեան ձեռնարկուելով դատարանին ոչ —ձեռնհասութիւնը կը վճռուի ու գատը կը թողուին։

Ծպտիկեանի նշանախօսութեան առթիւ Պ. Թէվօ Փափազեան Ռուսճուքէն 108 ղրչ. Պարտիզակցիներէն կողով մը խոզ, Արքայի Միքայէլ 10 քանչ խոզող Սպիրնօվլու 2 հաց, Տ. Նիկողոսեան Սպիրնօվլու 2 հաց, Տ. Նիկողոսեան Սպիրնօվլու էկս օրուան ճաշ, Պարտիզակի մանուկներուն համար 2 որքի պաչպանութիւնը տարեկան 24 ոսկւոյ վճարումով, կարի մեքենայ մը Սինկէր Ընկ.էն, Օր.ք Արմինէ և Սօնա Ճըմնաղլեան 6 ոսկի հատաքած են ընտանեկան երեկոյթ մը սարքելով, Շիշլիի պահակոցին երեկոյեան ճաշ և հաց, Պրուսայէն Թ՛ նուէր Թ՛ քաժինգին 715 ղրչ., Պ. Յ. Պէյազեանի միջոցաւ, (Պ. Սահիան Տիմիրճեան ընդունած է Մխիթարեան ներկայացուցչը ըլլալ տեղւոյն մէջ։)

Ս. Փ. Ա.ՋԳ. ՈՐԲԱՆՈՅ.— Ինամակալութիւնս նկատելով որ Որբանոցի արդի չէնքին անյարմարութիւնը, ինչպէս նաև խարխուլ վիճակը, չնորէր երկու հարիւրէ աւելի որբեր պատապարել, գաստական Առաջնորդներուն, Առաջնորդական Փոխանորդներուն, նոյնպէս և մայրապետական Թաղ. Խորհուրդներուն ատիկալ է յայտարարել թէ, մինչ ցնոր անօրինութիւն նորակ որբեր բացարձակապէս չպիտի կրնայ ընդունիլ։ (ԿՆԻԼ)

Ց. Գ.— Ո և է գումար կամ նամակ ուղղելու է Սթամբոլ Պաամաճեան խան թիւ 4։

ՎՐԻՊԱԿ.— Գրած էինք թէ Բաբիէն Տ. Ս. Եզնայեան 500 ոսկի ղրկած է Պատրիարքարան իրրեւ նպաստ հրատարակիչ կրօնական թերթին։ Ոսկին պիտի ըլլայ ֆրանք։

Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ Գրատան ապրը կարդալ 4րդ երեսը։

Հեռագրական Բաժին
ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԲԱՐԻԶ, 12 Նոյ.—Կրետէի խնդրին վերաբերեալ տեղեկութիւններու ամբողջութիւն սա կը հետեւի թէ՝ Պետութիւններուն մեծ մասը օսմանեան կառավարութեան պիտի գիտցնեն թէ իրենց փափաքն է տեսնել իրաց ներկայ կացութիւնը ետմեան պէս չարաբանչակել։ Բայց ուրիշ կողմէ, պաշտպան պետութիւնները պիտի միջամտեն իրենց հիացած կը յայտարարեն Թ. Դրան պետութեանց մօտ բան գեսպանին համար և կը յուսան թէ Եւրոպա պիտի չկարէ Մայր-Հայրենիքի կողմէ պահանջուած ինքնօրինութիւնը, որ վերջ պիտի դնէ ներկայ այնքան ցաւալի կացութեան։ Այս կացութեան եզակրութիւնը կը ապացուցանէ անհետաձգ աղետալի հետեւանքներ ունենալ կըղզիին բոլոր բնակիչներուն համար։

ՀՈՒՄԸ, 12 Նոյ.— Կրետէի մասին Թրքական ծանուցագրին առթիւ, որ պատրաստ գործերու Հանրապետութեան մասին է, Լամանէն թրխպանճալ կը ծանուցանուի թէ պաշտպան պետութիւնները չատ բարեկամաբար ընդունած են Թուրքիոյ տեսակէտները։ Թուրքիոյ ապահովութիւն պիտի տրուի

(Շարունակութիւնը կարդալ 4րդ երես։)

թէ իրաց արդի կացութիւնը պիտի պահպանի, բայց այժմ կրնասկան խնդիրին լուծումը պատճառ կրնայ բլլար արեւելեան խնդիրին վերաբացումին և Յունաստանի կրնայ ծանր յոյսեր պատճառել։

Հետեւաբար Եւրոպա և հատնորէն Ռուսիա, մեւս պահպանոյ հետ միաձայն, իր վրայ պիտի առնէ թրքական ծանուցագրին պատասխան մը պատրաստելու. նախաձեռնութիւնը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.ԹԷՆԲ, 12.— Քաղաքական և կառավարական շրջանակներու մէջ համաձայն կը սիրէ թէ արքայական ցեղը վոխնելու ոևէ փորձ կատարեալ անյաջողութեան պիտի մատնուի։

Յոյն ժողովրդին մեծամասնութեան արքայական ընտանիքին համար ունեցած հաւատարմութիւնը պիտի կրնայ արգիլել յեղափոխական ոևէ փորձ։

—Ծովային ապատամբ սպաներուն բանակէն վտարելու խնդիրը մեծ յաձախութեամբ առաջ կը բերէ նաւատորմի նաւաստիներուն մէջ որոնք իրենց սպանեցուն հետ կը համերաշխին։

Կացութիւնը վրդովիչ է։

Կառավարութիւնը խնդրին լուծումը քաղաքային դատարաններու պիտի թողու։

—Պետաճէն Երեսի. Ժողովին պիտի մատուցուի յաւաջիկայ չաբթուան մէջ։ Կը հաւատանն թէ պատերազմական պետաճէն 20 միլիոն 800000 ֆրանքի կը հասնի։ Կառավարութիւնը մտադիր է երկաթեղու նախաթոշիլիսանութիւնը գնել։

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ ժողովը կանոնաւորապէս իր աշխատութիւնները պիտի սեպտեմբ այս ամիսը վերջանալէ առաջ։

—Պայմանագրութիւն մը ստորագրուեցաւ կառավարութեան և խաչաձկան Օրլանսս ան միջեւ զրահաւորի մը գնումին առթիւ։ Վճարումը հինգ անգամեն պիտի բլլայ։ Զրահաւորը պիտի յանձնուի 1910 յունիս 30էն առաջ։ Սրահպութիւնը պիտի բլլայ 23 մղոն։ 30 միլիոն ֆրանքի փոխառութեան օբլիգասիոնը, որ զրահաւորին գնումին կը վերաբերի, երէկ ժողովին մատուցուեցաւ։ Մեռացած գումարը, $6^1/_2$ միլիոն ֆր.ի պիտի գործածուի նորադրին առեւտրի ապահովելու թորիներնու գնելու, որոնք 35 մղոն արագութիւն պիտի ունենան։

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԲԱՊԱՐԱԿ

30 Հոկտեմբեր 1909

Աբիսաս.— Շաբթուս մէջ Վիթոլ առաւ 13 անասուն, Մալաթիա 250 և 260 ղրշ.էն։ Շաբթուս վերջին օրերուն մէջ Կիւլպենկեան ուղեց Գարահիսարի ապրանքները առնել 280 ղրշ.էն. բայց ծախողները աւելի գին պահանջելնուն համար գործ մը չեղաւ։ Հրապարակը կայուն փակուեցաւ, ծանօթած ապրանքները եղան 2272 անասուկ մինչդեռ անցեալ տարի եղած էր 1656 անասուկ։

Թիմրիխ.— Շաբթուս մէջ վաճառումի չեղաւ, միայն Սէյքթ 44 հակ էսկիշէհիրի մոլթ առաւ 13 ղրշ.էն։

Դարիս.— Ուրթ վախն ժամանեց Հայաստ— Խաչ և մանչնաներու յանձնուեցաւ։ Տեղական սպառումի համար 33½էն մինչեւ 35 ծախուեցաւ Հրապարակը Հանգարտ է։

Յոզատ.— Բուամնիչային եկաւ 49 Հազար ֆրկ, Բուսթայէն 33 Հազար ֆրկ, Անասօլուէն 28 վագոն Կարծրերը ծախուեցան 49էն 53 փարայի, Ձերմակները 50էն 52 փարայի, խառնները 46էն 49 փարայի։

ՊՕՆՕՑԻ ԶԵՂՁ ԵՒ ԱԽԱՆԻՒ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. Նախիքեան վաճառականական պօնօներ կը դնէ, նաեւ փոխառութիւն կ'ընէ գոնալեղէն, մանիֆաթուրայի և այլ արժէքաւոր ապրանաց վրայ։

Դիմել Կ. Պոլիս, Գամնաօ խան Թիւ 20 գրասենեակը։ 4—3

ՏՈՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԻՏ

Ականջի, Բիբի ու Կոկորդի Հիւանդութեանց

*Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած լլալով մինչեւ ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած եղերքահատնութիւնն, տաք օդի, սիրոֆիսօքորիի և ուրիշ նորագիտ էլեմտներով հիմնական կերպով կը բուժէ խուլութիւնը, ականջի խժալը, դլխոյ հինգած ցաւերը, գլխոյ պտոյտը, վերջապէս ականջի, քիթի, կոկորդի, բերնի ամէն անտակ հիւանդութիւնները։ Քիթի, երեսի վրայ նշած տճեւութիւնները, առանց գործողութեան, մասնաւոր մէթոտով կը չակէ ու դլխոյ ու վիզի վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ։ Կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ առանց արիւնահեղութեան, իր մասնաւոր դործիքովը։ Կը գտնուի ամէն օր, մինչեւ կէս օր Պանչէ Փարա, Համիտիէ Սկալի դէմ, Սբիկ Իւքիւճեան դեղատունը, իսկ կէս օրէ վերջ Բերա, Շիտակ ճամբան, Թաքսիմի Ֆրանս. Հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41 տունը։ Հինգշաբթի օրը իր տունը դիմող ամեն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները միշտ ձրի կը դարմանէ։ 50-17

ՊԷՅՕՂԼՈՒ ԻՃԱՐ. ՏԱՒՐԷՍԻՆՏԷՆ

Մէարիֆ նազիրը էսպագ Հաչիմ էֆ նկին՝ Կիղօրա օլան մահքիւմտիպին աէյնիկին թէսվիյէսի զումիրնաս Մագրէ դարիւէսիտէ Ագ Սու մէվզըննաս չարշդէն Թալիպ ազա վէ Պէրթիկ բաչանըն պաղլարը, զարպէն Ագ Սու ճասուէսի, չըմարէն պաղէն Ագ Սու ճասուէսի, վէ պազէն Բրիճաճ վէ Մուհիմ պէկլէր Թարլալարը վէ ճէնուպէն Պէրթիկ բաչա Թարլասը լիէ մահասու 26 նուամբռը լիէ մուրագամ Թահմինէն 43 տէօնիւմ 1200 զրա մըգտարը խալի Թարլասա մէտոտնը մուհտիէչներին միաթ սարրըճ օլսուղը սիւլա հիսսէի չսկաս ը Թահմիը հաղէ ալաքըլմիշ օլմազլա, Թարիխը իլանէն իքինջարէն 15 կիւն սոնրա պիրինճիսէ Ֆիւրսաթընա կիչէպազիս օլունճաղընտան, Թալիպ օլանլարըն Պէյօղլու Իճրա տաիրէսինէ մէսուրատաի էվէմկիչերի իլան օլունըը։

31 Մայ. 1911 325

Banque Russe
POUR LE COMMERCE ETRANGER

ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՔԱՄԵԱՑ ԴՐԱՄԵՆԵԱԿԻ
Կալաթա, Վոյվոտա փողոց, Աւտլեր խան

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԴՐԱՄԵՆԵԱԿԻ
Կալաթա, Վոյվոտա փողոց
Օամանեան Կայս. Պանճա իճ դիմաց

ԴՐԱՄԵՆԵԱԿԻ Ի ՍՓՄԻՈՒԻ
Սուլթան Համամ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի Մ.ԲԵՂԵՐՄՊՈՒՐԿ
Հիմնուած 1871ին
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 30,000,000 ՐՈՒԲԼԻ

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂ
Ի Բարիզ, Լոնտոն, Ժենովա

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂ Ի ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ
Աքերման, Արեանկէլ, Աստրախան, Բաքու, Եկատերինոսլաւ, Էլիզաւեթկրատ, Քէյսոն, Քիչև, Քիչև, Քօչլօֆ, Քրէմենչուկ, Մոսկուա, Նիժնի-Նովկորօտ, Նովօրոսիյսկ, Նիքօլայեֆ, Օտեսա, Օմսք, Բէլոյ, Բօլշովա, Ռիգա, Սարաթօֆ, Սիմֆերոպոլ, Սիմֆերօրոլ, Թոմսք, Թիւմէն, Վէլիքի-Ուսթուգ, Վլատիքա, Վօլոկտա, Վօսկրէսենսք.

Պանքայի և Սակարաթի ամէն տեսակ գործառնութիւններ կ'ընէ։ Սպասանքի վրայ դրամ փոխ կուտայ։ Ցանձն կ'առնէ ապրանքներ ծախել յանձնառուներէն։

Նպաստաւոր պայմաններով վարձու կուտայ ՍԷՖԻՒ դրամարկղեր, որոնք ամէն ապահովութիւն կ'ընծայեն։

ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՆԱՑՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏԱԿ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՏՈԿՈՍՈՎ

ՕԹԷԼ ՃԱՆԻԿ
Ա. ՔԷՕՄԻՒՐՃԵԱՆ, ՍԱՄՄՈՆ
Մամի մեծ պրոտային վրայ նոր կառուցուած Ուղեորներու գոնումակութիւնը նուագարանուած է։

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԶՈՒԼԱՐԱՆ
ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ԳՐԻԳՈՐ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՊԱՊԸ ԱԼԻ, ՃԸՂԱԼ ՕՂԼՈՒ ԵՕԳՈՒՇՈՒ, Կ. ՊՈԼԻՍ

Երեսուներնիգ տարիներէ ի վեր հիմնուած այս Զուլարանը վերջերս Եւրոպական կատարելագործուած նոր մեքենաներ բերած է եւ պատրաստ է, առաջուան պէս, Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Յունարէն, Սբոյերէն, Գուլկարերէն եւ Հապեներէն տառեր ձուլել։ Ձոխ տեսակ մասնաւորապէս Հայերէն տառերու։ Զուլարանիս սեփականութիւնն է Ձանկի Ասրամեանի փոռագրած կաղապարները՝ Ասրամեան գեղեցիկ տառերու համար։ Ձոխ տեսակ նոյնպէս եւ Թուրքերէնի, ինչպէս նաեւ մասնաւոր տառեր Ասրբերենի եւ Պարսկերենի համար։

Տառերու բաղադրութեան եւ պատրաստութեան համար մեծ խնամք կը տարուի։ Տոկունութիւնն ու գեղեցկութիւնը երաշխաւորուած։

Բացի տարիէ ի վեր Զուլարանս մասնաճիւղ մըն ալ Գանիրեի մէջ ունի, որ բացի Սգիպտոսէն՝ գործառնութեան մէջ է Թունուզի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի մէջ։

Դասատներէն յանձնարարութիւններ կ'ընդունինի եւ կը կատարուին խնամքով։

Փափաղողներուն տառացուցակներ կը ղրկուին։

ԽՆԱՅՏ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

☞ Քիչ օրեն հրապարակ պիտի եղեն նաեւ բոլորովին նոր տեսակ կաղապարներու վրայ ձուլուած 16 փունըօ քուրերեն գեղեցիկ տառեր։

☞ Երկար տարիներէ ի վեր սոյն Զուլարանին պատուհանութեան մէջ գտնուող եաչիի առյս Ագգերեան (Պապա եաչիկ) այլեւս սոյն հաստատութեան մէջ չի ծառայեր։ 50—3

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԶԱՐԵՀ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

1.—ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ, նախապատրաստական տարի պատկ. Բ. տպագր. ճոխացած։ Կը պարունակէ՝ բացատրած ընթերցումներ, առարկաներ, ոսանաւորներ և իրագիտական դասեր, գին 3 ղրշ.։

2.—ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ, Ա. գիրք մանկապարտէզի պատկ. նոր մանկավարժութեան ձեւով պատրաստուած, գին 20 փարա։

ԱՐԴԵՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԵՆ

3.—ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ. Բ. գիրք մանկապարտէզի պատկ. գին 2 ղրշ.։

4.—ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ, Ա. տարի պատկ. գին 4 ղրշ.։

5.—ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ, Բ. տարի (տարրական) գին 4 ղրշ.։

6.—ԴՊՐՈՑԻ ԳԻՐՔԸ, Դ. տարի (Միջին Ա. տարի) գին 5 ղրշ.։

7.—Ընթացք թուաբանութեան Բ. տարի, 54 տպաւորիչ ձեւեր ու պատկերներ.—Ամէն հարիւր օրինակեն չափերու և դրամներու վրայ հիմնուած և ուսուցման եղանակը բացատրուած։ Գին $4^1/_2$ ղրշ.։

8.—Բառգիրք հայ-գաղղ. Ե. Տէր-Մինասեանի, յաւտակ անուանց բառդրքովով քառդոնէ $17^1/_2$, փառակազմ 20 ղրշ.։

Զրի նմոյշ կը ղրկուի միայն թիւ 1, 2 և 7 դիրքերէն։ Ցանձնարարեալ թիւնները դրկել ուղղակի հեղինակին գրատունը, Պոլիս, Պահճէ Գաբու, Բասիմ Փաչա խան։

Այս պայմանին ուշադիր ըլլալ անհրաժեշտ է, մէ՛ դիրքերը նոյնութեամբ ստանալու և մէ՛ գոհացուցիչ գեղ։

Գրատունը կը կատարէ գրական աշխատանքներ կանխիկ վճարումով և վարձով գիրք կուտայ ընթերցման համար, հայերէն և գաղղերէն վէպեր, եւն.։ 15—8

ՎԷՆԻՒՍ
Հայ Նոր Վաճառատուն

Բերա, Մեծ-Փողոց, Թիւ 424, (Ռուս. Դեսպանատան դէմ)

Ֆրանսական, Անգղիական և Իտալական վերջին նորաձեւութեամբ ճոխակազմ և նուրբ ապրանքներ, չափազանց յարմար դիներով։

Սեղմրան նոր ձեւ (ԱՒԴԶԻՆ ՈՒՂԻՂ ԵՒ ԲՐԷՆՍԷՍ), Հովանոց, Գուլպայ, Թաշկինակ, Զեռնոց, Շապիկ այր մարդոց, Տիկիններու և Պարոնիկներու համար Օձիքներ, Փողկապ, Դրամապանակ, կանանց Պայուսակ, Աստուհանաւթիւնք Բիվէր, Ժանեակ, Ժապաւէն, Գօտի, Հայլն, Հայլն։

ՆՈՒԷՐԻ ՅԱՐՄԱՐ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՐԱԶԵՒՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԶԱՆԱԿԱՒՈՐ
ԿԱՆԱՑԻ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ

Ձոխ մթերք գլխարկի վերաբերեալ ամեն տեսակ ճիւթերու

ՇԱՆՕԹ.— Կը խնդրուի ազնիւ յամախորդներէն որ քաղհաճին անգամ մը այցելել վաճառատունս, համոզում ստանալու համար գներուս ժամանակին, ապրանքներու առատութեանը և նորաձեւութեանը մասին։ 36— 0

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1831 Մարս 20ի Կայս. Ուկազով արտօնեալ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեդեսպուրկ

Ընկերութեան ապահովութիւնը Մեծ Մոսկուա 27

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	10,666,666 Ռբ.
Ապահովագրութեան գումար ստացի հան	187,322,000 »
1907ի հասոյթ	83,232,000 »
1881ին ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է	581,115,000 »

Ընկերութիւնը չատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհ, ծովային վտանգներու և ամէն տեսակ արկածներու դէմ, կեանքի բաղմազան թարիֆաներ անմրցելի և բոլորանոցու անհամեմատ, անկաշկանդ պայմաններ։— Նաեւ, երկաթուղիով և չոգենաւով ճամբորդութեանց արկածներու և նոյն իսկ ապահովագրեալ կառքերուն դէմ ապահովագրութիւններ։ Դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ագաթանն խան, Վոյվոտա փողոց, Գալաթիա, Պոլսոյ Գործակ. Ասիր էֆ. փողոց, Տիկիզ Ջաամ խան, Թիւ 26, Դ. ԱՐԱԳԵԱՆ Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին

Ա. ՀԵՐՄԱՆ

ԻՒՒՈՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻՋ 1828—1829
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԲԱՐԻՋ, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՆ 9

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրեալ դրամագլուխ	25 միլիառ	ֆր.
1907ին դանձուած ապահովագրեր	28 միլիոն	»
Մինչեւ 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	350 »	»
Դրամագլուխ և պահեստք	134 »	»

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	$338^1/_2$ »	»
1907ին դանձուած ապահովագրեր	$12^1/_2$ »	»
Մինչեւ 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	231 »	»
Դրամագլուխ և պահեստք	179 »	»

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան կրկին ճիւղերու դրամագլուխն ու պահեստը խոշոր գումար մը կը կազմեն որ ևնոպէ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՒՈՆԻ ապահովագրելոց։

Աբեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակագոյց, նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ուրիշ ո՛ և է Ընկերութեան պայմաններէ։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերն ամէնէն ժամ զիներով օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽՈՒՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏ, ԵՒՀՆ.։

Ընկերութեան գործառնութեան է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆԿԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհանուր Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Պահ կեցց գիւղին ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Սեմսմալ, Սալթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու քասաճ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

Տէր եւ Տնօրէն ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ԹԻՐԹՕՆԸ (5)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

Անժ Փիթու

ԱՄՓՈՓՈՑՔ

Անժ Փիթու Վիլլեր-Քոթըռեէ փոքրիկ քաղաքի կղերանոցը յաճախող 17 տարեկան որբ պատանի մըն է, խելացի, քաջասիրտ, բայց ծոյլ։ Վարժապետը՝ արբշ Յօթիէ, Անժ Փիթուի ընթացքէն յուսահատ, վնասը կը վանտի դպրոցին։ Անժ Փիթու կը խոստանայ կը պատահի որ քիրականական մեկ գործ սխալներու համար արդան վնասը չվճարէ։

Բայց արբշ Յօթիէ անողոք է և Անժ Փիթու կը տեսնուի գիրքերը առնել և երթալ Հօրաքրոջը տունը ուր արդէն կը սպասի։

Անժ Փիթու պաշտպան մը ունի, տւքթ. Ժիլկեր, որուն տղան իր կամերադությունը եղած է Հարուստ և ազնուատոհմ մարդ մըն է որ կը Հոգայ իր ծախքերը։ Անժ Փիթուի մայրը, մեռնելէն առաջ, նամակով մը յանձ կուտայ տւքթ. Ժիլկերի իրենց մահամերձ է և կը խնդրէ որ իր որդին երեսի վրայ չհեղուլ։

Տօքթօրը կուգայ, որը տղան կ'առնէ Վիլլեր-Քոթըռեէ կը քերէ և կ'ուղղէ յանձնել Անժ Փիթուի պառաւ Հօրաքրոջ, օրերուն Անժ-Փիթուի ծնողները Հօրաքրոջը չուզեր ընդունիլ բանի որ տղան նայելու կարողութիւն չունի։

Բ.

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ ՀՕՐԱՔՈՑՐ ՄԸ ՄԻԵՏ ՄԱՅՐ ՄԸ ՉԷ

—Ո՛չ, բաւ, հոգը վրաս կ'առնեմ։

—Մե՛ն, ըսաւ տօքթօրը, երջանիկ ըլլալով որ լաւ ղեկավար մը կը գտնէ այդ սրտին մէջ զոր չգոյցան կը կարծէր։

—Այո՛, չսքանչանալով պառաւը, Պաւրկ-Ժիմիլլէնի Օգոստինոսհոսպիտալին կը յանձնարարեմ և անոնց քով կը դնեմ իրեն սպասուհի սրելով։

Ինչպէս ըսինք տօքթօրը փիլիսոփայ էր։ Դիտէր թէ ինչ էր փիլիսոփայ բաւին սրժէքը այդ խոստակեին։

Նոյն վայրկեանին իսկ որոշեց փրկել ընծայարան մը Օգոստինոսհոսպիտալին ձեռքէն։

—Լաւ ուրեմն, ըսաւ ձեռքը իր խորանին զրպանին տանելով, քանի որ դժուարին կացութիւն մը մէջ էք։ սրբուկն օրիորդ, և պարտաւոր պիտի ըլլաք ձեր եղբօրդին յանձնարարել ուշադիր և ակնամութիւն, ուրիշ մէկը պիտի գնեմ որ կարենայ այս խեղճ որբին պատշաճ տանիս համար արտասովորական գործ մասն գործածել օգտակարապէս։ Ես պէտք է որ Ամերիկա վերադառնամ։ մեկնելէ առաջ ձեր եղբօրդին տասը ձգատրծի մը կամ տպլատրծի մը քով աչկերատութեան պիտի դնեմ։ Ինք թո՛ղ ընտրութիւնը ընէ։ Բայակայութեանս միջոցին, կը մնծնայ և երբ վերադառնամ՝ գործին մէջ վարպետ եղած կ'ըլլայ ու այն ատեն կը խորհիմ թէ ինչ ընելու է։ Ո՛ն, խելօք տղա, համբուրէ հօրաքրոջդ, չարունակց աօքթօրը, և ալլենք երթանք։

Տօքթօրը տակաւին խօսքը չէր աւարտած երբ Փիլիմ վազեց պառաւ օրիորդին վրայ, երկու երկայն խիւերը պարտած. իրաւամբ կ'աճապարէր համբուրելու հօրաքրոջը, այն պայմանով որ այդ համբոյրը իրենց յաւիտենական բաժանումին նշանը ըլլար։

Բայց այդ յառերուն-տրամադրիչի գումարս,— աօքթօրին չարժանին, որ ձեռքը տարած էր գրպանը, ուրկէ արծաթեայ ձայներ կուգային, պառաւը դադ թէ ընչասիրութեան չնմանիլը մինչեւ սիրտը կը բարձրանար։

—Մե՛ն, բաւ, սիրելի պարոն ժիլպէր, դիտե՞ք ինչ կայ։

—Ի՞նչ, հարցուց աօքթօրը։

—Ես, Աստուած իմ, խնդիրը այն է որ աշխարհի մէջ ո՛չ ոք ինձի չափ պիտի կրնայ սիրել այս տղան։

Եւ իր նիհար բազուկները խառնեց լայն փիլիսի երկարած բազուկներուն, անոր ամէն մէկ ափին վրայ թիւնե համբոյր մը դրոշմից, համբոյր մը որ տղան դադարուց ատկին ծայրերէն մինչեւ մազերուն արմատը։

—Ո՛չ, անշուշտ, ըսաւ աօքթօրը, դիտեմ ափկա և սաոր համար էր որ չնայած զինքը ձեղի լսերի, իւրաքանչիւր իր բնական նեցուկը։ Բայց ինչ որ ըսինք, սիրելի օրիորդ, դիս համոզուց թէ հաւատաք ձեր չարի կամեցողութեան անկարող եք գինքը խնամելու, քանզի դուք ալ կը տեսնեմ որ չատ տալքատ եք ուրիշին օգնելու համար։

—Ի՞նչ, բարի պարոն ժիլպէր, ըսաւ պառաւը, Աստուած երկինքը չէ՞, եւ երկինքէն չկերակրի՞ իր բոլոր արարածները։

—Իրա՛ւ է, ըսաւ ժիլպէր, լայց երթ թռչուններուն կեր կուտայ, որբերը աշակերատութեան չդներ։ Սրդ, այդ լաւը ընելու է Անժ Փիլիսին և դուք ձեր ակար միջոցներով կարող չէք ընելուս։

—Եւ սակայն, պարոն, երթ ձեր ստամադրելիք դումարը տաք։

—Ի՞նչ դումար։

—Այն դումարը որուն մասին խօսեցաք, այն դումարը որ գրպանիդ է, աւելցուց պառաւը մատը թռչնին գրպանը երկարելով։

—Այնուհետ այդ դումարը պիտի տամ, սիրելի օրիորդ Անժէլիք, բաւ չմիշլը, լայց մէկ պայմանով մը։

—Ի՞նչ պայման։

—Այնինքն թէ տղան արուեստ մը պիտի սորվի։

—Շատ լաւ, կը խոստանամ, կ'երդնում անուշխ վրայ, պարոն աօքթօրը, բաւ չերմեռանդ պառաւը, աչքերը գրպանին ուղղած։

—Քօսք կուտա՞ք։

—Քօսք կուտամ։

—Լրջօրէն, այնպէս չէ՞։

—Կ'երդնում, սիրելի պարոն ժիլպէր։

Եւ օրիորդ Անժէլիք իր վախ ձեռքը հոլովմնական ձեւով երկարեց։

—Լաւ ուրեմն, թո՛ղ այդպէս ըլլայ, բաւ աօքթօրը գրպանին լծուն քսակ մը հանելով, ինչպէս կը տեսնէք պատրաստ եմ գրամը տալու. դուք ալ ձեր կողմէ պատրաստ եք տղան մասին հոգալու ըլլալու։

—Կ'երդնում խաչին վրայ, պարոն ժիլպէր։

—Այդչափ չատ երդում չնեմնք, սիրելի օրիորդ, ևս քիչ մը սաորագրենք։

—Կը սաորագրեմ, պարոն ժիլպէր, կը սաորագրեմ։

—Նօտարին առջեւ։

—Նօտարին առջեւ։

—Ուրեմն երթանք հոգը Նիկէլ։

Հոգը Նիկէլ, որուն երկարաձիգ ծանօթութեան մը չնորհիւ, Տօքթօրը այդ բարեկամական սխալտոը կատարեր, տեղւոյն տանէնին համբաւաւոր նօտարն էր։

Օրիորդ Անժէլիք, որուն նօտարն էր նաեւ Պ. Նիկէլ, ըսկիլք մը չունէր Տօքթօրին ընտրութեան մասին. ուստի մէնակն հետեւեցաւ անոր դրասենեակը։ Հոն նօտարը արձանագրեց Ռօզ Անժէլիքի Փիլիսի խոստումը Անժ Փիլիմն իր քովը առնելու և անոր պատուաւոր արհեստ մը սորվեցնելու մասին, որուն փոխարէն ասրին 600 ֆր. պիտի ընդունէր։ Սակարկութիւնը եւ դած էր հինգ տարուան համար։ Տօքթօրը 2400 ֆր. դրաւ նօտարին քով, իսկ 600 ֆրը կանխիկ տրուեցաւ Անժէլիքի։

Հետեւեալ օրը, Տօքթօրը մեկնեցաւ Վիլլեր-Քոթըռեէն և օրիորդ Անժէլիք անդրի մը պէս իյնալով վերսկսեալ 600 ֆրն վրայ, անմոյժէ 8 օսկին տասը ռանտարիկ իր թիկնամեան մէջ։

Իսկ մնացած դումարը գրաւ նեցուկն սահակի մը մէջ, ուր ընդհանրապէս կը պահէր ծախսելիք դրամները։

(Շարունակելի)